

Research Paper

Strategic Analysis of Rural Development Programs Implemented by Basij Sazandegi Organization to Achieve Sustainable Development (Case Study: Kermanshah Province)

Arash Derakhshan Daraby¹, *Yaser Mohammadi²

1. MSc. Graduated, Department of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran.

Citation: Derakhshan Daraby, A., & Mohammadi, Y. (2023). [Strategic Analysis of Rural Development Programs Implemented by Basij Sazandegi Organization to Achieve Sustainable Development (Case Study: Kermanshah Province) (Persian)]. *Journal of Rural Research*, 14(2), 380-???, <http://dx.doi.org/10.22059/jrr.2023.92923>

doi: <http://dx.doi.org/10.22059/jrr.2023.92923>

Received: 08 Oct. 2022

Accepted: 24 April 2023

ABSTRACT

The current Research was conducted with the aim of Strategic Analysis of Rural Development Programs Implemented by the Basij Sazandegi Organization of Kermanshah Province to achieve Sustainable Development. The research was carried out through the qualitative-quantitative method. Then the main collecting data tools were interviews and questionnaires. The statistical population of this study consisted of 30 experts working in rural development institutions, 30 experts from the Basij Sazandegi Organization and 30 experts from the target community of the organization's programs (90 experts in total) who were asked to identify strategies, and 8 rural development experts were selected purposefully to prioritize strategies. Data analysis was done in SPSS22 and Super Decision software. SWOT technique was used to identify strategies and network analysis process (ANP) was used for prioritization. The results of the study identified 33 strengths and opportunities as benefits and 44 weaknesses and threats as effective limitations of rural development programs held by the Basij Sazandegi Organization, which ultimately led to the extraction of 10 main strategies. The prioritization of the strategies showed that the strategy (ST1) "coordinating the Basij Sazandegi organization with other rural development managers in preparing programs and reducing redundancies" was placed as the first priority and the strategies (WT1) "thinking together and holding regular meetings with local leaders to implement and evaluate Rural development programs" and (SO1) "Collaboration with Semans and religious institutions to mobilize people's forces and financial resources towards employment projects" were placed in the next priorities respectively.

Key words:

Rural development, Basij Sazandegi organization, Network Analysis Process (ANP), SWOT analysis, Kermanshah province

Copyright © 2023, Journal of Rural Research. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-noncommercial 4.0 International License which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

Extended Abstract

1. Introduction

P

overty and deprivation have always been some of the main problems and

challenges of many developing societies, especially in rural areas (Rahimi Nasab et al., 2018). Rural development is a multidimensional process that emphasizes reducing poverty and deprivation by improving the life quality of the poor and vulnerable sections of the rural community

*** Corresponding Author:****Yaser Mohammadi, PhD****Address:** Department of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran.**Tel:** +98 (917) 7310524**E-mail:** y.mohammadi@basu.ac.ir

(Asadi et al., 2016). "Ending poverty in all forms everywhere" is the first goal of the 17 Sustainable Development Goals set by the United Nations (United Nations, 2015). Therefore, in order to achieve sustainable rural development, one should first look for approaches to reduce rural poverty and eliminate deprivation (Barati Chirani et al., 2020). Previous approaches to poverty reduction had an up-down look without the participation of the rural stakeholders, but due to the inefficiency and failure of these approaches to reduce poverty and deprivation, there has been an increase in community-oriented programs based on empowerment to fight poverty (Rahimi Nasab et al., 2018). The community-oriented approach to reducing poverty and deprivation is one of the newest approaches to reducing poverty, which is opposed to the government-oriented approach and emphasizes the role of the voluntary sector and community-oriented institutions (Madani Ghahfarokhi, 2015). Basij Sazandegi is one of the organizations that has been working voluntarily based on the participation of different strata of people in the past years in the direction of removing deprivation and combating poverty, and has spread the Jihad movements of Basij i.e. voluntary movements undertaken by students and other sections of the society (Rahimi Nasab et al., 2018). But unfortunately, the efforts made in the form of jihadi movements to achieve the goal of eliminating deprivation do not have a specific pattern and still do not have a coherent framework and a targeted pattern to be more effective (Maghsoodi & Valdan Zarghani, 2015). Unfortunately, the efforts made in the form of jihadi movements to achieve the goal of eliminating deprivation do not have a specific pattern and a coherent framework to be more effective (Maghsoodi & Valdan Zarghani, 2015). Therefore, it seems necessary to carry out studies with a strategic view on these jihadist movements and to identify the strengths, weaknesses, opportunities and threats of this movement

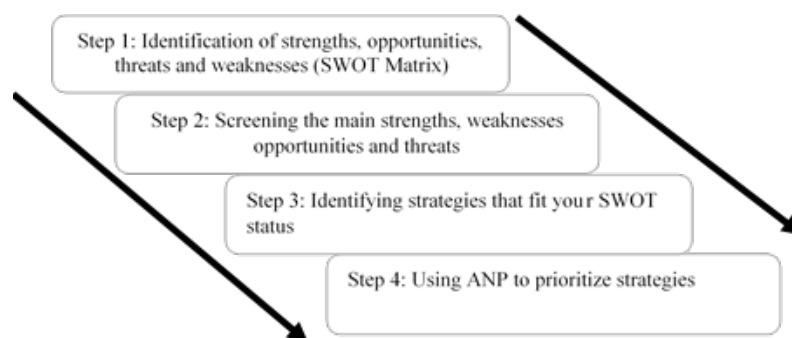
and to identify strategies for better performance in the future which is the main purpose of this study.

2. Methodology

The research followed the mixed method paradigm and carried out through two stages using qualitative-quantitative methods by questionnaire-protocol tools. The statistical population of this study consisted of 30 experts working in rural development institutions, 30 experts from the Basij Sazandegi Organization and 30 experts from the target community of the organization's programs (90 experts in total) who were asked to identify strategies, and 8 rural development experts were selected purposefully to prioritize strategies. Data analysis was done in SPSS₂₂ and Super Decision software. SWOT technique was used to identify strategies and network analysis process (ANP) was used for prioritization. The steps of the method are shown in Figure 1.

3. Results

The results of the study identified 33 strengths and opportunities as benefits and 44 weaknesses and threats as effective limitations of rural development programs held by the Basij Sazandegi Organization, which ultimately led to the extraction of 10 main strategies. The prioritization of the strategies through the ANP method also showed that the strategy (ST1) "coordinating the Basij Sazandegi organization with other rural development managers in preparing programs and reducing redundancies" was placed in the first priority and the strategies (WT1) "thinking together and holding regular meetings with local leaders to implement and evaluate Rural development programs" and (SO1) "Collaboration with Semans and religious institutions to mobilize people's forces and financial resources towards employment projects" were placed in the next priorities respectively.

(Fig .1):The Research process in this study

4. Discussion

According to the results of the internal and external situation analysis of the rural development programs of Basij Sazandagi, the strengths of these programs are more than the weaknesses of these programs, but there will be threats in the future, the most important of which is parallel work and lack of coordination between Basij programs and other rural development officials' programs. Maybe this is the reason why the "coordinating the Basij Sazandegi organization with other rural development managers to design programs" strategy is known as the most important strategy to improve Basij's rural development programs. This shows that the implementation of rural development programs requires unity and empathy between responsible organizations as well as following a specific rural development model.

5. Conclusion

Basij Sazandig has the ability to use people's capacities and voluntary motivation, especially among the youth, which is a very important strength, and if it can manage this potential well and use it in line with the implementation of rural development programs with a specific pattern, more efficiency will be achieved in order to reduce poverty and deprivation of villages. This specific model requires the cooperation of all the rural development managers under the umbrella of a nationally acceptable and targeted model.

Acknowledgments

This paper was extracted from the MSc thesis of the first author in Department of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agricultural, Bu- Ali Sina University, Hamedan, Iran.

Conflict of Interest

The authors declared no conflicts of interest

تحلیل راهبردی برنامه‌های توسعه روستایی سازمان بسیج سازندگی استان کرمانشاه به‌منظور توسعه پایدار

آرش درخشان دَرابی^۱، * یاسر محمدی^۲

۱- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران.

۲- استادیار، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران.

حکیده

تاریخ دریافت: ۱۶ مهر ۱۴۰۱
تاریخ پذیرش: ۰۴ اردیبهشت ۱۴۰۲

تحقیق حاضر با هدف تحلیل راهبردی برنامه‌های توسعه روستایی سازمان بسیج سازندگی استان کرمانشاه به‌منظور توسعه پایدار انجام گرفت. پژوهش حاضر در دو مرحله به روش کیفی - کمی از طریق دو ابزار مصاحبه و پرسش‌نامه انجام گرفت. جامعه آماری، متشکل از ۳۰ کارشناس شاغل در نهادهای متولی توسعه روستایی، ۳۰ نفر از کارشناسان سازمان بسیج سازندگی و ۳۰ نفر از جامعه هدف برنامه‌های سازمان (مجموعاً ۹۰ نفر) بودند که به‌منظور شناسایی راهبردها نظرخواهی شدند و ۸ متخصص توسعه روستایی نیز جهت اولویت‌بندی راهبردها به شکل هدفمند انتخاب شدند. تجزیه و تحلیل داده‌ها در محیط نرم‌افزارهای SPSS و Super Decision انجام شد. برای شناسایی راهبردها از تکنیک سوات (SWOT) و برای اولویت‌بندی از روش تحلیل شبکه (ANP) استفاده شد. نتایج تحقیق بیانگر شناسایی تعداد ۳۳ نقطه قوت و فرصت به‌عنوان مزیت‌ها و ۴۴ نقطه ضعف و تهدید به‌عنوان محدودیت‌های مؤثر در برنامه‌های توسعه روستایی سازمان بسیج سازندگی بود که در نهایت منتج به استخراج ۱۰ راهبرد اصلی گردید. اولویت‌بندی راهبردها نشان داد که راهبرد (ST_۱) «همانگی بسیج سازندگی با سایر متولیان توسعه روستایی در تدوین برنامه‌ها و کاهش دوباره کاری‌ها» در اولویت اول و راهبردهای (WT_۱) «همفکری و برگزاری نشست‌های منظم با رهبران محلی جهت اجرا و ارزشیابی برنامه‌های توسعه روستایی» و (SO_۱) «همکاری با سمن‌ها و نهادهای مذهبی جهت بسیج نیروهای مردمی و منابع مالی به سمت طرح‌های اشتغال‌زایی» به ترتیب در اولویت‌های بعدی قرار گرفتند. پیشنهاد می‌شود به‌منظور ارتقای کیفیت برنامه‌های توسعه روستایی، سازمان بسیج سازندگی با سایر متولیان توسعه روستایی نشست‌هایی مشترک داشته و برخی برنامه‌ها را به‌صورت مشترک انجام دهد.

کلیدواژه‌ها:

توسعه روستایی، سازمان بسیج سازندگی، فرایند تحلیل شبکه، تحلیل سوات، استان کرمانشاه

مقدمه

اصولاً برنامه‌ریزی در نواحی روستایی به‌منظور سامان‌دهی و توسعه نواحی کمتر توسعه‌یافته روستایی و دستیابی به وضع مطلوب از دیرباز مورد توجه صاحب‌نظران امر توسعه و سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در سطح بین‌المللی، ملی و منطقه‌ای بوده است (Mohammadi et al., 2020). البته برنامه‌های توسعه روستایی علاوه بر افزایش تولید، بهبود بهره‌وری، توسعه منابع انسانی و گسترش فرصت‌های اشتغال، نباید بنیان‌های محیطی را تخریب کند، و به عبارتی برای توسعه پایدار باشد (Todaro, 1987). اگر در جریان پیشرفت و توسعه فضاهای روستایی وقفه‌ای ایجاد شود، آثار و پیامدهای آن نه‌تنها حوزه‌های روستایی بلکه مناطق شهری و در نهایت کلیت سرزمین را در بر خواهد گرفت، به‌گونه‌ای که آثار و نشانه‌های این وضعیت را می‌توان در مسائل و مشکلات مناطق روستایی از جمله متلاشی شدن اقتصاد معیشتی روستاها،

برنامه‌های توسعه روستایی جزئی از برنامه‌های توسعه هر کشور به شمار می‌رود که برای دگرگون‌سازی ساخت اجتماعی و اقتصادی جامعه روستایی به کار می‌رود. این برنامه‌ها توسط دولت و کارگزاران آن‌ها در مناطق روستایی اجرا می‌شود و این امر در میان کشورهای در حال توسعه که دولت نقش اساسی برای تجدید ساختمان جامعه به‌منظور همانگی با اهداف سیاسی و اقتصادی خاص بر عهده دارد، اهمیت بیشتری پیدا می‌کنند (Papli Yazdi & Ebrahimi, 2015). توسعه روستایی مفهومی همه‌جانبه و سیستمی است که علاوه بر عمران و بهسازی روستا، همه جنبه‌های حیات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی روستا را دربر می‌گیرد (Tohidloo, 2022).

* نویسنده مسئول:

دکتر یاسر محمدی

نشانی: همدان، دانشگاه بوعلی سینا، دانشکده کشاورزی، گروه ترویج و آموزش کشاورزی.

تلفن: ۰۵۲۴ ۷۳۱۰۵۲۴ (۹۱۷) ۹۸+

پست الکترونیکی: y.mohammadi@basu.ac.ir

ساله کشور یک میان‌بر و مددکار برای نهادهای رسمی کشور است (Abdolmaleki, 2011).

در استان کرمانشاه نیز همانند دیگر استان‌های کشور در سه سال اخیر (۱۴۰۰-۱۳۹۷)، سازمان بسیج سازندگی ذیل فرماندهی سپاه پاسداران استان کرمانشاه تشکیل شد که اقدامات خود را در تمام سطح استان با محوریت مناطق محروم شروع کرده و کماکان هم ادامه دارد. اهم این فعالیت‌ها در استان به قرار زیر است: اجرای طرح‌های آبخیزداری، درخت‌کاری، ساخت مساجد، مدارس، خانه‌های بهداشت و نیازمند در روستاها و اعطای وام‌های کم‌بهره برای مردم روستاها در زمینه‌های پرورش طیور، احشام، پرورش قارچ، زنبورعسل، گیاهان دارویی، برگزاری اردوهای جهادی تخصصی در زمینه آموزش‌های کشاورزی، فعالیت‌های عمرانی، بهداشتی، فرهنگی و غیره در روستاها (Jihad Sazandegi of kermanshah, 2015) (جدول شماره ۱).

باتوجه به اقدامات انجام‌شده توسط بسیج سازندگی از سال ۱۳۷۹ در این استان تاکنون مطالعه دقیقی از نقاط ضعف و قوت و حتی فرصت‌ها و چالش‌های پیش‌روی فعالیت‌های صورت گرفته توسط سازمان انجام نشده تا مشخص شود آیا این فعالیت‌ها در راستای توسعه پایدار روستایی در حرکت است یا خیر؟ درحالی‌که شناخت دقیق مسائل مربوط به روستاها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است زیرا ریشه تمام مشکلات و مسائل عقبماندگی مثل فقر، نابرابری در حال رشد، رشد سریع جمعیت و غیره در مناطق روستایی قرار دارد (Todaro, 1987). از این‌رو این پژوهش درصدد است ضمن مطالعه و تحلیل اقدامات صورت گرفته توسط سازمان بسیج سازندگی، نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای پیش‌روی این فعالیت‌ها را بررسی نموده تا از طریق ایجاد بازخورد و تدوین راهبردهای مناسب بتواند به بهبود عملکرد این نهاد برای محرومیت‌زدایی و توسعه پایدار در مناطق روستایی کمک نماید.

مروری بر ادبیات موضوع

فقر و محرومیت همواره یکی از معضلات و چالش‌های اصلی بسیاری از جوامع در حال پیشرفت بوده (Rahimi Nasab et al., 2018) و توسعه روستای فرایندی چندوجهی است که بر کاهش فقر و محرومیت از طریق بهبود کیفیت زندگی اقشار فقیر و آسیب‌پذیر اجتماع روستایی تأکید دارد (Asadi et al., 2016). فقر یک پدیده چند بعدی است و صرفاً بعد اقتصادی و فقدان درآمد را شامل نمی‌شود (World Bank, 2015) بلکه طبق تعریف آمارتیا سن^۱، محرومیت از حداقل‌های یک زندگی است (Singh & Chudasama, 2020). «پایان دادن به فقر در همه اشکال آن در همه جا» اولین هدف از ۱۷ هدف توسعه پایدار است که توسط سازمان ملل متحد تعیین شده است (United Nations, 2015). لذا برای دستیابی به توسعه پایدار روستایی، ابتدا باید به

پایین آمدن بازده تولیدات کشاورزی، کاهش درآمد، بیکاری فزاینده، تخریب محیط‌زیست، عدم توانایی در مواجهه با بلایای طبیعی و غیره مشاهده نمود (Rezvani, 2008). یکی از الزامات اساسی جهت دستیابی به توسعه مستمر و پایا، بررسی تحلیلی ساختارهای مرتبط در رابطه با مقوله توسعه‌ای است. ساختارهای و سازمان‌های متنوعی، عاملیت توسعه را به‌خصوص در حوزه روستایی بر عهده دارند (Ebrahimi et al., 2022) که نیازمند ارزیابی از نظر وضعیت عملکرد و درستی راهبرد هستند.

در ایران از ابتدا تاکنون سازمانهای زیادی متولی توسعه روستایی بودند و هستند. بنیاد مسکن، جهاد کشاورزی، جهاد سازندگی، وزارت نیرو، سازمان تعاون روستایی، اداره کار و تعاون، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، بانک مسکن، بانک کشاورزی و غیره که این تعدد متولیان خود باعث بروز موازی کاری‌هایی در این میان می‌شود مانند موازی کاری بین سازمان‌های مدیریت و برنامه‌ریزی، وزارت مسکن و شهرسازی، جهاد سازندگی و بنیاد مسکن که هرکدام با طرح‌های مختلف هدف توسعه روستایی را دنبال می‌کنند (Rezvani, 2000). بعد از انقلاب نیز برنامه‌های متنوعی به‌منظور توسعه مناطق روستایی در کشور ایران انجام شد که عمدتاً با تأکید بر رویکرد محرومیت‌زدایی بود اما شواهد نشان می‌دهد، روستاها هنوز با مسائلی از قبیل عدم تعادل‌ها در خدمات ارائه‌شده (Ahmadi, 2020)، فقر، بیکاری و مهاجرت، بهداشت، امنیت غذایی و پایداری محیط‌زیست روبه‌رو هستند که بیانگر عدم توسعه مناسب و توفیق در دستیابی به اهداف محرومیت‌زدایی در مناطق روستایی است (Feli et al., 2018). به‌طور کلی، در مطالعه برنامه‌های پنج‌ساله توسعه بعد از انقلاب نیز عدول از اجرای برنامه مصوب، محدود شدن به برخی اقدامات اجرایی و اجرای طرح‌های گذشته، با وجود تغییر محتوای برنامه‌ها به‌روشنی دیده می‌شود (Azkia & Dibaji Forooshnai, 2016) که نشان می‌دهد برنامه‌های توسعه روستایی اجراشده توسط سازمان‌های مختلف باید مورد کنکاش و تحلیل راهبردی قرار گیرند.

یکی از رده‌های صنفی و تخصصی تشکیلاتی سازمان بسیج مستضعفین، ذیل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، بسیج سازندگی است که در جهت انجام رسالت‌ها و مأموریت‌های سازندگی، عمران و آبادانی کشور با هدف محرومیت‌زدایی و کمک به توسعه مناطق محروم کشور در سال ۱۳۷۹ تأسیس شده است (Emami Bagheri Nasrabadi, 2015). جهاد سازندگی یکی از نهادهای نوظهور انقلاب اسلامی است که توانست در روندی رو به رشد به توسعه خدمات اجتماعی بپردازد و بخشی از نیازهای روز جامعه را در دوره حیات خود به گونه‌های نوآورانه نسبت به سازوکارهای موجود و به‌وسیله مردم و سازمان‌دهی مردمی برآورده سازد (Rooollahi et al., 2018).

این نهاد به دنبال تحقق ارزش‌های انقلابی و چشم‌انداز بیست

1. Amartya Sen

است و در مقابل رویکرد دولت‌محور قرار می‌گیرد. در این رویکرد بر نقش بخش داوطلبانه و نهادهای اجتماع‌محور در کاهش فقر و نابرابری تأکید می‌شود (Madani Ghahfarokhi, 2015)؛ به‌طوری‌که مشارکت فقرا و درگیری مستقیم اجتماعات فقیر در برنامه‌های کاهش فقر به ارکان جدی سیاست‌ها و راهبردها در این زمینه تبدیل گشته‌اند (Jabbari, 2005).

اولین اقدام جمهوری اسلامی ایران نیز برای محرومیت‌زدایی از جامعه روستایی، تأسیس ستاد مرکزی هیئت‌های هفت‌نفره واگذاری اراضی بود. این مسئله اولین کاری بود که در سال ۱۳۵۹ پس از پیروزی انقلاب اسلامی بر اساس ضرورت زمین‌دار کردن روستائیان فقیر و بی زمین شالوده آن پیروزی شد که از طریق این هیئت‌ها تعداد بسیاری از روستائیان از طریق واگذاری اراضی توسط هیئت هفت‌نفره صاحب زمین کشاورزی شدند (Efati, 2013).

دنبال رویکردهای کاهش فقر روستایی و محرومیت‌زدایی بود؛ به‌طوری‌که در یک چهارچوب مشخص، توانایی‌های اجتماعی و اقتصادی روستایی به‌منظور رفع نیازهای مادی، معنوی و کنترل مؤثر بر نیروی شکل‌دهنده نظام سکونتی محلی (اکولوژی، اجتماعی، اقتصادی و نهادی) رشد و تعالی یابد (Barati Chirani et al., 2020).

رویکردهای پیشین کاهش فقر، نگاهی بالا به پایین داشتند و از یک نظام برنامه‌ریزی متمرکز، بدون مشارکت مردم و افراد ذی‌نفع روستایی بهره می‌بردند اما با توجه به ناکارآمدی و شکست برنامه‌های متمرکز و سیاست‌های بالا به پایین دولتی برای کاهش فقر و محرومیت، اقبال به برنامه‌های اجتماع‌محور مبتنی بر توانمندسازی برای مبارزه با فقر بیشتر شده است (Rahimi Nasab et al., 2018). رویکرد اجتماع‌محور نسبت به حل معضل فقر و محرومیت از جدیدترین رویکردهای کاهش فقر است که در دهه اخیر مورد توجه بسیاری از کارشناسان و صاحب‌نظران قرار گرفته

جدول ۱. وضعیت موجود برنامه‌های بسیج سازندگی استان کرمانشاه (۱۴۰۰-۱۳۹۷).

قشر	گروه مهمان (نفر اردو)	گروه بومی (نفر اردو)	گروه‌های اعزامی	مناطق هدف	روستاهای هدف	عرصه فعالیت	جمع نفر اردو
دانشجویی	۹۳۵	۱۳۶۰	دانشگاه‌های پیام نور اسلام‌آباد غرب/پاپوه	پاپوه/ دالاهو/ اسلام‌آباد غرب و مرکزی	گزال، دشه/ سلیمان‌آباد/ گاو مخل-امام حسین/ چقاگل، تجر اکبر	عمرانی، آموزشی، فرهنگی، علمی	۲۲۹۵
			دانشگاه‌های تهران/ رازی/ صنعتی شریف	دالاهو/ هرسین/ سرفیروزآباد	انگزه، حاج علیان/ باغ مستعلی، تاویران سفلی و علیاه، تالان دشت/ دوردشت	عمرانی، آموزشی، فرهنگی، علمی	
			دانشگاه‌های آزاد اسلام‌شهر/صحنه/	سرفیروزآباد/ صحنه	دوردشت، دیون، چنار، هزارخانی/ کندوله/ سادات حسنی، چشمه شاهرخ، ونیه بهاران، کور کاران	عمرانی، آموزشی، فرهنگی	
محللات	۴۰۰۰	۳۱۰۶	دانشگاه‌های فنی و علمی-کاربردی	بیلوار/صحنه دینور/ماهیدشت/	کرم‌بست/کندوله/تق تق	عمرانی	۷۱۰۶
			دانشکده کشاورزی دانشگاه رازی	سرفیروزآباد	دیون، دوردشت، گلیل، میرحسین، تیمین	فرهنگی، کشاورزی	
			-	صحنه/کنگاور/ اسلام‌آباد/ فصرشیرین/ گیلانغرب/سنقر	محمدعلی خان جلدی، کمره علیا/ عالی گرزان/قزوینه/ داربیز/چم امام حسین/انیان	عمران، فرهنگی، مهارت‌های زندگی	
طلاب	۱۸۰	۱۰۰	-	کرمانشاه- بخش سرفیروز آباد	گلیانه و علی باقر/ سادات حسنی، چشمه شاهرخ، ونیه بهاران، کور کاران	عمرانی، فرهنگی، احکام	۲۸۰
پزشکی	۱۷۴	۷۵۰	-	هرسین/ سرفیروزآباد/ دالاهو	چشمه کبود/باغ تیغون/ ناویران/هلته	پزشکی، بهداشت و درمان	۹۳۴
جمع کل	۵۲۸۹	۵۳۱۶	-	-	-	-	۱۰۶۰۵

محرومیت روستاهای کشور به دلیل ضعف چهارچوب نظری نظام سیاست‌گذاری روستایی، نبود راهبرد مدون، انطباق نداشتن فعالیت‌های روستایی با یکدیگر و موازی‌کاری دستگاه‌های اجرایی و یکپارچه نبودن عناصر کلیدی سیاست‌گذاری روستایی (مردم، مکان و فعالیت‌ها)، روند توسعه و عمران روستاها مطابق انتظار پیش نرفته و با چالش‌هایی همراه بوده است (Badri et al., 2019).

باتوجه به مسائلی که ذکر شد، پژوهش حاضر به دنبال تحلیل راهبردی برنامه‌های توسعه روستایی بسیج‌سازندگی است تا بتواند ضمن تحلیل عملکرد این برنامه‌ها، راهبردهایی را به ترتیب اولویت برای بهبود آن‌ها ارائه دهد. مرور ادبیات تحقیق نشان می‌دهد که مطالعات زیادی عمیقاً به این موضوع ورود نکرده‌اند اما برخی مطالعات در این زمینه قابل اشاره هستند:

رحیمی نسب و همکاران (۲۰۱۸)، طی مطالعه‌ای کیفی، به تبیین الگوی مطلوب حرکت‌های جهادی برای مقابله با فقر و محرومیت با تأکید بر اجتماع محوری و توانمندسازی پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان داد که در مقام تحقق محرومیت‌زدایی و مقابله با فقر، توجه به سه بعد اقتصادی تولید، توزیع و مصرف ضروری است و در ادامه الگوی جامع حرکت‌های جهادی به‌منظور مقابله با فقر و محرومیت در سه بعد تولید، توزیع و مصرف پیشنهاد گردیده است. **جعفرپور (۲۰۱۲)**، نیز به تدوین راهبردهای اشتغال و کارآفرینی بسیج‌سازندگی با استفاده از رویکرد سوات اقدام نمود. نتایج وی نشان داد که منطقه فعلی عملکردی بسیج در حوزه اشتغال و کارآفرینی، محافظه‌کارانه و در آینده، توسعه‌ای خواهد بود. همچنین «نبود بانک اطلاعاتی از بسیجیان متقاضی اشتغال» به‌عنوان مهم‌ترین ضعف و «فراهم آوردن زمینه‌های اشتغال برای جوانان کشور» به‌عنوان مهم‌ترین فرصت شناسایی شدند. در همین راستا **امامی و نصرآبادی (۲۰۱۵)** به طراحی چهارچوب نهادی برای شناسایی و انجام کارآفرینانه مأموریت‌های بسیج‌سازندگی پرداخته و به این نتایج رسیدند که بسیج‌سازندگی از شاخصهای فعالیت‌های کارآفرینانه برخوردار بوده و تا حد بسیار زیادی در نوع عملکرد آن قابل مشاهده است. طراحی نوع مأموریت‌های خاص باتوجه به اقتضای خاص زمانی و مکانی، مسئولیت‌پذیری متعهدانه، پذیرش خطر برای اتخاذ تصمیمات بزرگ و استفاده از راه‌ها و روش‌های میانبر برای نیل به هدف از جمله عناصری است که نوع مأموریت‌ها و فعالیت‌های بسیج‌سازندگی را شکل می‌دهد. **سید حسام هدایتی (۲۰۰۹)**، نقش بسیج‌سازندگی در توسعه ارزش‌های اجتماعی را مورد بررسی قرار داده و به این نتیجه رسیده است که بسیج در توسعه ارزشهای اجتماعی مانند تقویت همبستگی اجتماعی، توجه به نیروی انسانی، مشارکت آحاد مردم در عرصه‌های سازندگی به‌عنوان سرمایه اجتماعی، محرومیت‌زدایی با بهره‌گیری از توان بالقوه، خلاقیت و نوآوری در کارها، تقویت کار تیمی و غنی‌سازی اوقات فراغت جوانان و تقویت فرایند جامعه‌پذیری در نوجوانان و جوانان

دومین حرکت در مسیر عمران و آبادی روستاها پس از انقلاب اسلامی، ایجاد نهاد جهاد سازندگی در ۲۷ خرداد سال ۱۳۵۸ با فرمان رهبر کبیر انقلاب اسلامی در جهت مبارزه با فقر و محرومیت به‌جای‌مانده از رژیم ستم‌شاهی به‌ویژه در روستاها بود. دو هدف عمده و اصلی ایجاد جهاد سازندگی عبارت‌اند از (Shakoori, 2022):

الف) رفع محرومیت از روستاهایی که از ساده‌ترین امکانات رفاهی محروم بودند؛

ب) تأمین درآمد کافی و اشتغال‌زایی در روستاها و نهایتاً شکوفایی کشاورزی و خودکفایی کشور.

یکی از این میدان‌های مؤثر و وسیع برای نشان دادن کارآمدی نظام اسلامی، میدان سازندگی با تأکید به مشارکت‌های داوطلبانه نسل جوان است، چراکه نسل جوان به‌عنوان یکی از پویاترین گروه‌های اجتماعی در عین حال که دارای توان و انرژی بالایی برای مشارکت در ساختن جامعه است، دارای تمایلات، احساسات و عواطفی است که نیازمند هدایت و مدیریت صحیح بوده تا بتوان شاهد شکوفایی استعدادها، خلاقیت‌ها، رشد و بالندگی شخصیت آن‌ها بود (Abdolmaleki, 2010). لذا بسیج‌سازندگی، داعیه‌دار سازندگی کشور است که در کنار بدنه دولتی قرار گرفته و خواهان اثرگذاری مادی و معنوی در کشور است (Emami & Bagheri, 2015). **Nasrabadi (2015)**، بسیج‌سازندگی، یکی از نهادهایی است که طی سال‌های گذشته فارغ از سیاست‌های دولتی و به‌صورت داوطلبانه و با مشارکت اقشار مختلف مردم برای محرومیت‌زدایی و مقابله با فقر به فعالیت پرداخته و حرکت‌های جهادی بسیج را اشاعه نموده است (Rahimi Nasab et al., 2018).

اما متأسفانه تلاش‌های صورت‌گرفته در قالب حرکت‌های جهادی برای دستیابی به هدف رفع محرومیت الگوی مشخصی نداشته و علی‌رغم ویژگی‌های بالقوه این حرکت‌ها مانند جوانی، چالاکي، انعطاف عمل، تنوع و تکثر مأموریت‌ها، بومی و مسئله محور بودن، هنوز از یک چهارچوب منسجم و الگویی هدفمند برای اثرگذاری هرچه بیشتر برخوردار نیستند (Maghsoodi & Valdan Zarghani, 2015). همچنین کنکاش پیرامون پژوهش‌های صورت‌گرفته در باب حرکت‌های جهادی نشان می‌دهد که این حوزه علی‌رغم ظرفیت‌های بی‌شمار از فقر علمی و پژوهشی رنج می‌برد، مسئله‌ای که در عمل منجر به کاهش کارایی این حرکت‌ها شده است (Rahimi Nasab et al., 2018). لذا، باید مطالعاتی با نگاه راهبردی پیرامون این حرکت‌های جهادی انجام شده و نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدهای این جنبش جهادی به‌منظور توسعه روستایی و محرومیت‌زدایی شناسایی شود. همچنین موازی‌کاری که بین نهادهای مختلف متولی توسعه روستایی است باید مورد توجه قرار گیرد و به این مسئله اذعان داشت که در سال‌های پس از پیروزی انقلاب با وجود انگیزه‌های قوی در زمینه کاهش

قالب مؤلفه‌های مربوطه در برنامه‌های توسعه پایدار روستایی سازمان بسیج سازندگی مورد ارزیابی قرار گرفت که چهارچوب مفهومی آن به صورت تصویر شماره ۱ طراحی گردید.

روش‌شناسی تحقیق

با توجه به اینکه هدف تحقیق حاضر تحلیل راهبردی برنامه‌های توسعه روستایی سازمان بسیج سازندگی استان کرمانشاه با استفاده از مدل SWOT- ANP است. در انجام این پژوهش از روش ترکیبی^۴ شامل تلفیق روش‌های کمی (پیمایش) و کیفی (مشاهده، مصاحبه) به فراخور مراحل و اهداف تحقیق بهره گرفته شده است. در این تحقیق برای پی بردن به نظرات کارشناسان و متخصصان درباره نقاط ضعف، قوت، فرصت و تهدیدهای برنامه‌های توسعه روستایی تحت نظارت سازمان بسیج سازندگی از روش تحلیل سوات استفاده شده است که در دسته روش‌های کیفی قرار می‌گیرد. همچنین برای اولویت‌بندی راهبردها، از روش تجزیه و تحلیل شبکه^۵، به عنوان یک روش کمی، استفاده شده است. مراحل انجام روش در تصویر شماره ۲ آمده است.

جهت ایفای نقش در آینده تأثیرگذار بوده است. کومار^۲ و همکاران (۲۰۱۴) نیز به بررسی تأثیر و نقش سمن‌ها بر توسعه روستایی کشور هندوستان پرداخته و به این نتایج دست یافته است که در برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌ها باید مشارکت مردم در اولویت قرار گیرد و وجود نیروهای حرفه‌ای و مدیریت قوی باعث افزایش آثار مثبت برنامه‌ها می‌شود. در همین راستا، فورکور و کورا^۳ (۲۰۲۲) با بررسی نقش سازمان‌های غیردولتی در توسعه روستایی، به این نتایج رسیدند که برنامه‌های مداخله تأثیر مثبتی در بهبود زندگی اقتصادی، بهداشتی، بهداشتی، اجتماعی و سیاسی بهره‌برداران در جوامع مورد مطالعه داشته است.

در این تحقیق با بررسی‌های انجام شده در مورد نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای برنامه‌های توسعه روستایی سازمان بسیج سازندگی و نیز پیشینه نگاشته شده در رابطه با موضوع، ابعاد توسعه پایدار روستایی شامل بعد اقتصادی (اشتغال، درآمد، کاهش هزینه، اعتبارات)، اجتماعی (سرمایه اجتماعی، توانمندسازی، رفاه و مانند آن) و زیست‌محیطی (احیای منابع طبیعی، بهداشت محیط‌زیست، کاهش آلودگی و مانند آن) در

4. Mixed method
5. Analytical Network Process (ANP)

2. Kumar
3. Forkuor & Korah

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۱. چهارچوب مفهومی تحقیق. منبع: نگارندگان پژوهش، ۱۴۰۱

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۲. مراحل انجام و تلفیق روش کیفی و کمی در مطالعه حاضر. منبع: نگارندگان پژوهش، ۱۴۰۱

جامعه آماری پژوهش

یافته‌ها

مرحله اول: تشکیل ماتریس SWOT

برای تشکیل این ماتریس از نظر کارشناسانی استفاده شد که میانگین سنی ۳۶ سال داشتند و اکثریت (۴۸/۸ درصد) دارای تحصیلات لیسانس بودند. هرچند ۳۵/۵ درصد نیز دارای تحصیلات کارشناسی ارشد و دکترا بودند. متوسط سابقه کار این کارشناسان نیز ۱۵ سال بود. در این بخش نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای برنامه‌های توسعه روستایی سازمان بسیج سازندگی که توسط مصاحبه‌ها و مرور منابع جمع‌آوری شد. تعداد ۲۱ گویه برای نقاط قوت، ۳۰ گویه برای نقاط ضعف، ۱۲ گویه برای فرصت‌ها و ۱۴ گویه برای تهدیدها شناسایی شد.

مرحله دوم: تشکیل ماتریس راهبردها

باتوجه به اولویت‌های به دست آمده توسط کارشناسان و تلفیق عوامل داخلی و خارجی پژوهش، ماتریس سوات راهبردها به دست آمد (جدول شماره ۲).

راهبردهای توسعه‌ای (SO) از تلفیق نقاط قوت (S) و فرصت‌ها (O) شکل گرفته و به دنبال بهره‌برداری از مزیت نقاط قوت موجود و فرصت‌های پیش‌رو است. بهره‌گیری از مزیت جوانی، شور و هیجان و تخصص دانشجویی در کنار فرصت‌های رشد فناوری و شبکه‌های ارتباطی، موجب می‌شود تا در آینده بتوان برنامه‌های توسعه روستای را با کارایی بیشتری هدایت نمود.

راهبرد بازنگری (WO) که حاصل تلفیق نقاط ضعف (W) و فرصت‌ها (O) است، سعی دارد از مزیت‌های نهفته در فرصت‌ها در جهت جبران نقاط ضعف بهره‌برداری نماید. بهره‌گیری از نیروهای بومی متخصص و کارآفرین به همراه قدرت شبکه‌های مجازی برای گسترش همکاری‌ها و تجاری‌سازی ایده‌های می‌تواند مزیت‌هایی باشد که نقاط ضعف کنونی روستاها و اردوهای جهادی را پوشش دهد.

راهبرد تنوع (ST) که از تلفیق نقاط قوت (S) و تهدید (T)، به دست آمد، تلاش می‌کند با استفاده از نقاط قوت داخلی از تأثیر منفی تهدیدات خارجی جلوگیری نماید. مهم‌ترین تهدیدات به موازی کاری، دوباره کاری و عدم اتمام برنامه‌های توسعه برمی‌گردد که باید با ایجاد هماهنگی بین بسیج و سایر متولیان این تهدیدها کنترل شود. همچنین بحث حفظ هویت فرهنگی و تاریخی، سادگی و پاکی روستا است که باید با توجیه نیروهای جهادی، مورد تأکید قرار گیرد.

راهبرد تدافعی (WT) از تلفیق نقاط ضعف (W) و نقاط تهدید (T) به دست آمد که به دنبال کاهش یا کنترل نقاط ضعف داخلی و پرهیز از تهدیدات خارجی است. باتوجه به وضعیت طرح‌های روستایی و مشکلات اجرایی و نگهداری آن از یک‌سو و مهاجرت

جامعه آماری بخش کیفی پژوهش را ۳۰ کارشناس توسعه روستایی شاغل در ارگان‌های متولی توسعه روستایی، مانند استانداری، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، جهاد کشاورزی، بنیاد مسکن و اعضای هیئت‌علمی توسعه روستایی در دانشگاه‌ها، ۳۰ نفر از کارشناسان سازمان بسیج سازندگی در استان کرمانشاه، و ۳۰ نفر از معتمدین و مطلعین روستایی و افراد دریافت‌کننده وام‌های اقتصاد مقاومتی بودند که در مجموع شامل ۹۰ نفر بودند. این افراد با روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع فرد ماهر جهت شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای برنامه‌های توسعه روستایی اجرا شده توسط سازمان بسیج سازندگی در نظر گرفته شدند که در این مرحله به پروتکل سوات پاسخ دادند و بعد از شناسایی و تشکیل ماتریس سوات راهبردها با استفاده از ماتریس تدوین شدند و در مرحله بعدی تحقیق که مرحله کمی کردن یافته‌ها بود، پرسش‌نامه مبتنی بر تحلیل شبکه و ماتریس راهبردها طراحی شد و ۸ نفر از خبرگان توسعه روستایی به صورت هدفمند برای پاسخ به پرسش‌نامه اولویت‌بندی راهبردهای توسعه انتخاب شدند. رویی صوری پرسش‌نامه توسط گروه تحقیق و چندین عضو هیئت‌علمی رشته توسعه روستایی مورد تأیید قرار گرفت.

تشریح مراحل کار و تلفیق دوروش کیفی - کمی

شروع تحقیق با تدوین ماتریس سوات همراه بود که به صورت کیفی انجام شد. سوات، مخفف نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید بوده و بر این منطق استوار است که راهبرد اثربخش باید قوت‌ها و فرصت‌های سیستم را به حداکثر، و ضعف‌ها و تهدیدها را به حداقل برساند. این منطق اگر درست به کار گرفته شود نتایج بسیار خوبی برای انتخاب و طراحی یک راهبرد اثربخش خواهد داشت (Mohammadi et al., 2020). یکی از مهم‌ترین و درعین حال دشوارترین مراحل تحقیق، تعیین گویه‌های SWOT بود. برای این کار، پس از گردآوری فرم‌های نظرسنجی، مدارک و مستندات و ادبیات پیشینه پژوهش، و مصاحبه نیمه‌هدایت‌شده موضوعات مربوط، طی چندین مرحله استخراج و دسته‌بندی گردید.

در فاز کمی نیز از یک پرسش‌نامه مقایسات زوجی جهت تعیین اولویت راهبردهای بهبود برنامه‌های توسعه روستایی سازمان بسیج سازندگی با روش تحلیل شبکه (ANP) استفاده شد. از آنجاکه در تحلیل سوات، اهمیت هر عامل در تصمیم‌گیری به صورت کمی قابل سنجش نیست، تحلیل شبکه می‌تواند این مشکل را برطرف و اهمیت و وزن هر عامل نیز به صورت کمی محاسبه و رتبه‌بندی کند. در این تحقیق از نرم‌افزارهای SPSS²² و Super Decision برای تحلیل داده‌ها استفاده شد.

روستائیان و شهری شدن فرهنگ روستائیان از سوی دیگر، نظارت بر اجرای طرح‌ها مطابق با نیاز ذی‌نفعان روستایی، ارزشیابی پایانی طرح‌ها و گزارش دهی شفاف به مسئولین و تطابق فرهنگی طرح‌ها می‌تواند این نقاط ضعف و تهدیدها را کنترل نماید.

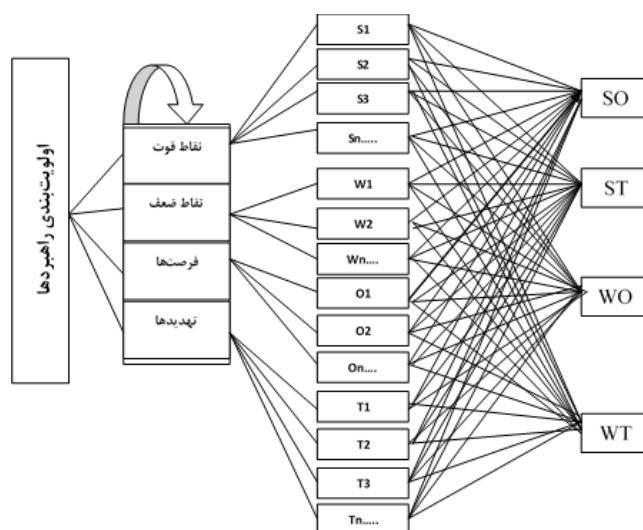
مرحله سوم: اولویت‌بندی راهبردها

در این مرحله پس از استخراج راهبردها، از طریق فرایند تحلیل

شبکه (ANP)، راهبردهای به‌دست‌آمده، اولویت‌بندی خواهند شد. فرایند تحلیل شبکه از این حیث حائز اهمیت است که تنها روشی است که ارتباط درونی معیارها و زیر معیارها را در بررسی مهم‌ترین راهبردها در نظر می‌گیرد و از یک ساختار شبکه‌ای استفاده می‌کنند. درخت تصمیم‌گیری یا ساختار شبکه‌ای مسئله پژوهش در ذیل ارائه شده است (تصویر شماره ۳).

جدول ۲. ماتریس راهبردهای به‌دست‌آمده.

عوامل داخلی	عوامل خارجی	فرصت‌ها (O)	تهدیدها (T)
<p>نقاط قوت (S):</p> <p>۱. جوان محوری و بهره‌گیری از نیرو و انگیزه جوانان در اجرای برنامه‌ها</p> <p>۲. تسریع در انجام طرح‌های کوچک عمرانی با توجه به حجم بالای نیروی کار</p> <p>۳. جهت‌دهی اعتبارات مالی خیرین و نهادهای مذهبی در راستای توسعه روستایی</p> <p>۴. ایجاد انگیزه و تحرک جهت فعالیت‌های داوطلبانه در بین جوانان روستایی</p>	<p>نقاط ضعف (W):</p> <p>۱. فقدان تخصص‌های توسعه روستایی و کشاورزی در بین مسئولین برنامه‌های بسیج سازندگی و برنامه‌ریزی توسط افراد غیرمتخصص</p> <p>۲. فقدان همفکری و هماهنگی با سایر متولیان توسعه روستایی در اجرای برنامه‌ها</p> <p>۳. استفاده نکردن از افراد متخصص بومی خود روستاها در برنامه‌های توسعه روستایی</p> <p>۴. نبود برنامه برای تجاری‌سازی و بازار فروش محصولات تولیدی تحت حمایت سازمان</p>	<p>۱. وجود کارآفرین‌های موفق در هر روستا برای مشاوره در زمینه اجرای طرح‌های اشتغال‌زایی بسیج سازندگی</p> <p>۲. تأکید بر محرومیت‌زدایی از روستاهای محروم در سیاست‌های اقتصاد مقاومتی کشور</p> <p>۳. گسترش فعالیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن‌ها) در حوزه توسعه روستایی که می‌تواند زمینه‌ساز همکاری با سازمان بسیج سازندگی جهت توسعه برنامه‌ها باشد</p> <p>۴. گسترش شبکه‌های مجازی گفتگو در بین اهالی روستاها و در سطح جامعه</p>	<p>۱. بروز دوباره کاری‌ها و اتلاف منابع مالی کشور در زمینه طرح‌های عمرانی با توجه به تعدد متولیان توسعه روستایی در سطح کشور</p> <p>۲. بروز فرهنگ تجمل‌گرایی و رفتارهای مغایر با فرهنگ بومی روستا در بین جوانان و زنان روستایی در صورت حضور جوانان شهری با ظاهر و رفتارهای تجمل‌گرایانه</p> <p>۳. رواج منفعت‌طلبی و کسب سود به‌عنوان یک ارزش فرهنگی در جامعه</p>
<p>راهبرد توسعه‌ای (SO)</p> <p>۱. همکاری با سمن‌ها و نهادهای مذهبی جهت بسیج نیروهای مردمی و منابع مالی به سمت طرح‌های اشتغال‌زایی به‌ویژه در روستاهای بسیار محروم (SO₁)</p> <p>۲. بهره‌گیری از انگیزه فعالیت‌های داوطلبانه و تخصص‌های مختلف نیروهای جوان داخلی برای تعریف و اجرای طرح‌های کوچک عمرانی به‌صورت اصولی و عملی و با هزینه کم (SO₂)</p> <p>۳. بهره‌گیری از شبکه‌های مجازی برای ایجاد شبکه مابین کارآفرینان روستایی و نیروهای جهادی جهت شناسایی و حمایت از ایده‌های نوین اشتغال‌زایی در سطح روستاها (SO₃)</p>	<p>راهبرد تدافعی (WT)</p> <p>۱. همفکری و برگزاری نشست‌های منظم با سایر متولیان توسعه روستایی و رهبران محلی روستاها جهت تدوین، اجرا و ارزشیابی برنامه‌های توسعه روستایی که غیرتکراری، مبتنی بر نیاز واقعی روستاها و بر پایه مشارکت مردمی باشد (WT₁)</p> <p>۲. تشکیل کارگروه‌های تخصصی برای طرح‌های مختلف توسعه روستایی متشکل از تخصص نیروهای جهادی، مشاوران فنی و افراد متخصص بومی روستایی در راستای انجام مطالعات کارشناسی قبل از تعریف طرح، برآورد دقیق اعتبارات موردنیاز و اجرای کارشناسانه طرح‌های توسعه روستایی (WT₂)</p> <p>۳. تشکیل یک کارگروه برای نظارت دقیق بر تعریف طرح‌ها بر مبنای اولویت و نیازها، برآورد و تخصیص صحیح اعتبارات، انجام طرح‌ها بر اساس چارت زمانی و مالی، ارزشیابی پایانی طرح‌ها و گزارش‌دهی شفاف به مسئولین مردم جهت جلوگیری از تلبیغات منفی (WT₃)</p>	<p>راهبرد تنوع (رقابتی) (ST)</p> <p>۱. هماهنگی بسیج سازندگی با سایر متولیان توسعه روستایی در تدوین برنامه‌های توسعه روستایی جهت جلوگیری از دوباره کاری‌ها، اتلاف منابع مالی و ناتمام ماندن طرح‌های توسعه روستایی (ST₁)</p> <p>۲. توجیه نیروهای جهادی از هویت فرهنگی مستقل روستاهای هدف و لزوم احترام به آن و تلاش برای شناساندن فرهنگ مشارکت و کار داوطلبانه نه فرهنگ تجمل‌گرایی و شهرنشینی (ST₂)</p>	<p>راهبرد بازنگری (محافظه کارانه) (WO)</p> <p>۱. بهره‌گیری از شبکه‌های مجازی و فناوری‌های اطلاعاتی موجود در روستاها و تخصص نیروهای جهادی جهت راه‌اندازی بازار فروش اینترنتی محصولات تولیدی روستاها و تجاری‌سازی آن‌ها (WO₁)</p> <p>۲. هدفمند نمودن تشکیل اردوهای جهادی و انگیزه حضور داوطلبانه جوانان با جذب تخصص‌های موردنیاز توسعه روستایی و کشاورزی و بهره‌گیری از دانش و تجربه موفق کارآفرینان بومی روستایی (WO₂)</p>

تصویر ۳. ساختار شبکه‌ای مسئله جهت اولویت‌بندی راهبردها. منبع: نگارندگان پژوهش، ۱۴۰۱

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

باتوجه به اینکه مجموع اوزان تمامی معیارها برابر با یک است، این وزن نشان‌دهنده اهمیت بالای معیار نقاط قوت از نظر کارشناسان و متخصصین است. در رتبه دوم از نظر متخصصین فرصت‌ها با وزن ۰/۳۰۰، در رتبه سوم تهدیدها با وزن ۰/۱۴۲ و در رتبه چهارم نقاط ضعف با وزن ۰/۱۰۶ قرار گرفتند.

در تحلیل شبکه بین نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها رابطه وجود دارد و به همین دلیل گام بعد مشخص کردن ماتریس وابستگی درونی عوامل سوات است که در این مرحله با مشخص کردن نحوه ارتباط درونی عوامل سوات باید وزن آن‌ها را محاسبه کنیم (تصویر شماره ۴).

در گام بعد، باتوجه به نظر کارشناسان توسعه روستایی (۸ نفر)، مقایسه زوجی بین عوامل سوات (نقاط قوت، ضعف، تهدیدها و فرصت‌ها) انجام و وزن آن‌ها در جدول مشخص شد. نرخ ناسازگاری نیز قابل قبول به دست آمد تا نشان دهد مقایسه زوج‌ها به درستی انجام شده است. پاسخ‌های افراد مقایسه کننده با استفاده از نرم‌افزار Super decision محاسبه شده و میانگین هندسی آن‌ها در محاسبه و ماتریس نهایی مقایسه زوجی مورد استفاده قرار گرفته است (جدول شماره ۳).

همان‌طور که نتایج نشان می‌دهد، پس از محاسبه اوزان معیارها، نقاط قوت با وزن ۰/۴۵۲ دارای بالاترین وزن است.

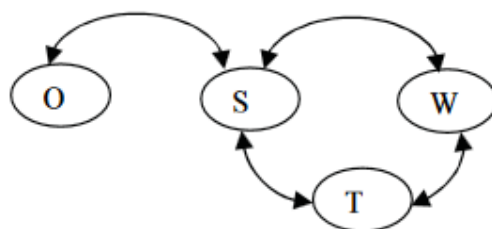
جدول ۳. مقایسه زوجی بین عوامل سوات.

مقایسه زوجی	S	W	O	T	وزن عوامل سوات
S	۱	۴/۴۰۱	۱/۳۴۶	۳/۴۴۵	۰/۴۵۲
W	-	۱	۲/۶۸۶	۱/۳۴۶	۰/۱۰۶
O	-	-	۱	۱/۹۸۲	۰/۳۰۰
T	-	-	-	۱	۰/۱۴۲

نرخ ناسازگاری = ۰/۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۴. وابستگی متقابل میان عوامل SWOT. منبع: نگارندگان پژوهش، ۱۴۰۱

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

ناسازگاری در هر چهار مقایسه قابل قبول و نشان از سازگار بودن مقایسات داشت. هر چهار مقایسه زوجی نشان داد که در بین راهبردها، راهبرد ST_1 «هماهنگی بسیج سازندگی با سایر متولیان توسعه روستایی در تدوین برنامه‌های توسعه روستایی جهت جلوگیری از دوباره کاری‌ها، ائتلاف منابع مالی و ناتمام ماندن طرح‌های توسعه روستایی» به‌عنوان مهم‌ترین راهبرد جهت توسعه برنامه‌های روستایی بسیج سازندگی شناخته شد. دو راهبرد WT_1 «همفکری و برگزاری نشست‌های منظم با سایر متولیان توسعه روستایی و رهبران محلی روستاها جهت تدوین، اجرا و ارزشیابی برنامه‌های توسعه روستایی، مبتنی بر نیاز واقعی روستاها و بر پایه مشارکت مردمی» و SO_1 «همکاری با سمن‌ها و نهادهای مذهبی جهت بسیج نیروهای مردمی و منابع مالی به سمت طرح‌های اشتغال‌زایی به‌ویژه در روستاهای بسیار محروم» نیز به ترتیب در رتبه‌های دوم و سوم اهمیت در هر چهار مقایسه قرار گرفتند (تصویر شماره ۵).

باتوجه به ارتباطات درونی قابل‌رؤیت در تصویر شماره ۴، می‌توان ماتریس‌های زوجی را تشکیل داد در جداول شماره ۴ تا ۶ میانگین وزن هندسی ماتریس مقایسه‌های زوجی بر اساس وابستگی میان عوامل سوات آمده است. جهت فلش بیانگر اهمیت بیشتر سطرها نسبت به ستون‌ها است (جدول شماره ۴ تا ۶).

مقدار ناسازگاری در هر سه جدول برابر با ۰/۰۰ است که مقداری ایدئال بوده و بیانگر دقت بالای مقایسات است. وزن عوامل سوات در جدول شماره ۴، نشان می‌دهد که در نظر کارشناسان، فرصت‌ها نسبت به نقاط ضعف و تهدیدها اهمیت بیشتری داشته و در جداول شماره ۵ و ۶ نیز نقاط قوت نسبت به نقاط ضعف و تهدیدها از اهمیت بالاتری برخوردار هستند.

مقایسه زوجی راهبردها نسبت به ماتریس سوات

نتایج مقایسات زوجی راهبردها نسبت به نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها در شکل زیر نشان داده شده است. مقدار

جدول ۴. مقایسه زوجی بین عوامل سوات باتوجه به نقاط قوت.

مقایسه زوجی	O	T	W	وزن عوامل سوات
O	۱	۳/۳۶۳	۷/۸۰۹	۰/۶۹۱
T	-	۱	۳/۲۶۱	۰/۲۳۰
W	-	-	۱	۰/۰۷۹

CR= ۰/۰۰

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

جدول ۵. مقایسه زوجی بین عوامل سوات باتوجه به نقاط ضعف.

مقایسه زوجی	S	T	وزن عوامل سوات
S	۱	۳/۲۲۱	۰/۷۶۳
T	-	۱	۰/۲۳۷

CR= ۰/۰۰

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

جدول ۶. مقایسه زوجی بین عوامل سوات باتوجه به نقاط تهدیدها.

مقایسه زوجی	S	W	وزن عوامل سوات
S	۱	۴/۶۲۱	۰/۸۲۲
W	-	۱	۰/۱۷۸

CR= ۰/۰۰

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

Node Name	Cluster	Value
SO1		0.13183
SO2		0.12158
SO3		0.07361
ST1		0.27909
ST2		0.02243
WO1		0.04023
WO2		0.02758
WT1		0.16274
WT2		0.08876
WT3		0.05214

شکل (الف)

Node Name	Cluster	Value
SO1		0.15007
SO2		0.11521
SO3		0.06838
ST1		0.26119
ST2		0.02241
WO1		0.03304
WO2		0.02759
WT1		0.18452
WT2		0.09052
WT3		0.04708

شکل (ب)

Node Name	Cluster	Value
SO1		0.14633
SO2		0.11165
SO3		0.05963
ST1		0.28296
ST2		0.02372
WO1		0.04071
WO2		0.03172
WT1		0.17691
WT2		0.07921

شکل (ج)

Node Name	Cluster	Value
SO1		0.13603
SO2		0.11571
SO3		0.05888
ST1		0.27144
ST2		0.02385
WO1		0.04083
WO2		0.02881
WT1		0.18585
WT2		0.09207

شکل (د)

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۵. مقایسه راهبردها نسبت به نقاط قوت (الف)، ضعف (ب)، فرصت‌ها (ج) و تهدیدها (د). منبع: نگارندگان پژوهش، ۱۴۰۱

۰/۰۸۶ در اولویت پنجم، SO_3 «بهره‌گیری از شبکه‌های مجازی برای ایجاد شبکه مابین کارآفرینان روستایی و نیروهای جهادی جهت شناسایی و حمایت از ایده‌های نوین اشتغال‌زایی در سطح روستاها» با وزن ۰/۰۶۶ در اولویت ششم، WT_3 «تشکیل یک کارگروه برای نظارت دقیق بر تعریف طرح‌ها بر مبنای اولویت و نیازها، برآورد و تخصیص صحیح اعتبارات، انجام طرح‌ها بر اساس چارت زمانی و مالی، ارزشیابی پایانی طرح‌ها و گزارش‌دهی شفاف به مسئولین و مردم جهت جلوگیری از تبلیغات منفی» با وزن ۰/۰۴۹ در اولویت هفتم، WO_1 «بهره‌گیری از شبکه‌های مجازی و فناوری‌های اطلاعاتی موجود در روستاها و تخصص نیروهای جهادی جهت راه‌اندازی بازار فروش اینترنتی محصولات تولیدی روستاها و تجاری‌سازی آن‌ها» با وزن ۰/۰۴ در اولویت هشتم، WO_2 «هدفمند نمودن تشکیل اردوهای جهادی و انگیزه حضور داوطلبانه جوانان با جذب تخصص‌های موردنیاز توسعه روستایی و کشاورزی و بهره‌گیری از دانش و تجربه موفق کارآفرینان بومی روستایی» با وزن ۰/۰۲۹ در اولویت نهم و ST_2 «توجه نیروهای جهادی از هویت فرهنگی مستقل روستاهای هدف و لزوم احترام به آن و تلاش برای شناساندن فرهنگ مشارکت و کار داوطلبانه نه فرهنگ تجمل‌گرایی و شهرنشینی» با وزن ۰/۰۲۳ در اولویت دهم از نظر کارشناسان و متخصصین توسعه روستایی قرار گرفتند (تصویر شماره ۶).

نتایج نهایی اولویت‌بندی راهبردها با روش ANP حاصل از سوپر ماتریس حد

نتایج نهایی حاصل از سوپر ماتریس حد در تصویر شماره ۶ نشان داده شده است که خروجی نرم‌افزار سوپر دسیژن است. نتایج نهایی نیز مؤید نتایج مقایسات زوجی بود؛ به‌طوری‌که، باز هم راهبرد ST_1 «هم‌آهنگی بسیج‌سازندگی با سایر متولیان توسعه روستایی در تدوین برنامه‌های توسعه روستایی جهت جلوگیری از دوباره‌کاری‌ها، ائتلاف منابع مالی و ناتمام ماندن طرح‌های توسعه روستایی» با وزن ۰/۲۷۸ در مجموع دارای بالاترین وزن و اولویت اول از نظر کارشناسان شناخته شد. بنابراین این راهبرد به‌عنوان راهبرد برتر انتخاب می‌شود. پس‌از آن به ترتیب راهبردهای WT_1 «همفکری و برگزاری نشست‌های منظم با سایر متولیان توسعه روستایی و رهبران محلی روستاها جهت تدوین، اجرا و ارزشیابی برنامه‌های توسعه روستایی، مبتنی بر نیاز واقعی روستاها و بر پایه مشارکت مردمی» با وزن ۰/۱۷۱ در اولویت دوم، SO_1 «همکاری با سمن‌ها و نهادهای مذهبی جهت بسیج نیروهای مردمی و منابع مالی به سمت طرح‌های اشتغال‌زایی به‌ویژه در روستاهای بسیار محروم» با وزن ۰/۱۳۸ در اولویت سوم، SO_2 «بهره‌گیری از انگیزه فعالیت‌های داوطلبانه و تخصص‌های مختلف نیروهای جوان داخلی برای تعریف و اجرای طرح‌های کوچک عمرانی به‌صورت اصولی و عملی و با هزینه کم» با وزن ۰/۱۱۷ در اولویت چهارم، WT_2 «تشکیل کارگروه‌های تخصصی برای طرح‌های مختلف توسعه روستایی متشکل از تخصص نیروهای جهادی، مشاوران فنی و افراد متخصص بومی روستایی به‌منظور انجام مطالعات کارشناسی قبل از تعریف طرح، برآورد دقیق اعتبارات موردنیاز و اجرای کارشناسانه طرح‌های توسعه روستایی» با وزن

Here are the overall synthesized priorities for the alternatives. You synthesized from the network
Super Decisions Main Window: ANP.sdmmod

Name	Graphic	Ideals	Normals	Raw
SO1		0.496822	0.138284	0.069142
SO2		0.420929	0.117160	0.058580
SO3		0.239989	0.066798	0.033399
ST1		1.000000	0.278338	0.139169
ST2		0.082766	0.023037	0.011518
WO1		0.143835	0.040035	0.020017
WO2		0.104596	0.029113	0.014557
WT1		0.616734	0.171660	0.085830
WT2		0.309335	0.086100	0.043050
WT3		0.177750	0.049475	0.024737

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۶. نتایج نهایی سوپر ماتریس حد از اولویت‌بندی راهبردها. منبع: نگارندگان پژوهش، ۱۴۰۱

بحث و نتیجه‌گیری

در کنار این نقاط قوت اما برنامه‌های توسعه روستایی بسیج از نقاط ضعف مهمی هم رنج می‌برد. مهم‌ترین نقطه ضعف از دیدگاه کارشناسان توسعه روستایی به فقدان تخصص‌های توسعه روستایی و کشاورزی در بین مسئولین برنامه‌های بسیج سازندگی و برنامه‌ریزی توسط افراد غیرمتخصص برمی‌گردد. از آنجایی که روستاها هویت مستقل فرهنگی، تاریخی، اقتصادی و زیست‌محیطی دارند، عدم آگاهی و شناخت از شرایط روستا و عدم تطابق برنامه‌ها با نیازها و نگرش آن‌ها می‌تواند کارایی برنامه‌های توسعه را کاهش دهد. مسئولین و مدیران برنامه‌های توسعه باید به‌خوبی با ویژگی‌ها روستا و برنامه‌های توسعه روستایی آشنایی داشته باشند تا کارایی و عملکرد برنامه‌ها بهتر و مفیدتر شود. از دیگر نقاط ضعف برنامه‌های توسعه بسیج سازندگی، عدم همفکری و هماهنگی با سایر متولیان توسعه روستایی در اجرای برنامه‌هاست که خود موجب دوباره‌کاری و موازی‌کاری با برنامه‌های توسعه سایر نهادهای متولی توسعه درون کشور می‌شود که در نهایت ائتلاف منابع مالی را به دنبال دارد. حتی مطالعات جمعه پور (۲۰۱۲)، اخوان (۲۰۱۰) و عبدالملکی (۲۰۱۰) نیز در مطالعات خود به این نقطه ضعف اشاره داشتند. البته در کنار این عدم همکاری و همفکری با سایر متولیان، استفاده نکردن از افراد متخصص بومی خود روستاها در برنامه‌های توسعه روستایی نیز به نقاط ضعف برنامه‌های توسعه روستایی بسیج سازندگی اضافه می‌شود که باتوجه‌به رویکرد پایین به بالای برنامه‌های توسعه بسیج و لزوم مشارکت مردمی در اجرای برنامه‌ها، این نقطه ضعف پاشنه آشیل قابل تأملی به شمار می‌رود. این در حالی است که تجربیات و تخصص‌های نیروهای بومی روستا در اجرا یا تدوین برنامه‌ها می‌تواند بسیار کارگشا باشد و به موفقیت برنامه‌ها کمک زیادی کند.

این مطالعه با هدف تحلیل راهبردی برنامه‌های توسعه روستایی سازمان بسیج سازندگی در استان کرمانشاه انجام شد. بدین منظور ابتدا وضعیت کنونی این برنامه‌های از حیث نقاط قوت و ضعف مورد تحلیل قرار گرفت. مهم‌ترین نقطه قوت این برنامه‌ها، جوان محوری و بهره‌گیری از نیرو و انگیزه جوانان در اجرای برنامه‌ها بود که باتوجه‌به جمعیت کشور و در حال حاضر جمعیت جوانان کشور می‌توان از این پتانسیل و تخصص این افراد برای فعالیت‌های سازمان استفاده کرد. باتوجه‌به اینکه اکثر افراد داوطلب در اردوهای جهادی، دانشجویان هستند لذا از شرایط سنی جوان و شور انگیزه فراوانی برخوردارند که می‌تواند قابلیت خوبی برای مشارکت و بسیج نیروهای داوطلبانه در مناطق روستایی باشد. افراد با سنین بالاتر از ۳۰ سال چون دارای مسئولیت‌های شغلی و خانوادگی هستند امکان حضور چندروزه یا هفتگی در مناطق روستایی را ندارند درحالی‌که جامعه جوان و دانشجویی این قابلیت را در اختیار سازمان بسیج قرار داده‌اند. این نیروی جوانی و حجم جوانان داوطلب موجب تسریع در انجام طرح‌های کوچک عمرانی نیز می‌شود که از دیگر نقاط قوت برنامه‌های بسیج است و باعث پایین آمدن هزینه کارگری و نیروی کار در طرح‌ها و کاهش زمان انجام طرح‌ها می‌شود. عبدالملکی (۲۰۱۰) و جمعه‌پور (۲۰۱۲) نیز در مطالعات خود به این قابلیت اشاره داشتند. برنامه‌های بسیج همچنین موجب جهت‌دهی اعتبارات مالی خیرین و نهادهای مذهبی در مسیر توسعه روستایی می‌شود که استفاده سازمان بسیج سازندگی از قابلیت این نهادها و هدایت برنامه‌های آن‌ها در مسیر فعالیت خود، از دیگر نقاط قوت برنامه‌های بسیج بوده و می‌تواند تسهیل‌کننده روند توسعه پایدار روستایی باشد.

وضعیت بیرونی یعنی فرصت‌ها و تهدیدهای پیش‌روی

با سایر متولیان توسعه روستایی در تدوین برنامه‌های توسعه روستایی جهت جلوگیری از دوباره‌کاری‌ها، ائتلاف منابع مالی و ناتمام ماندن طرح‌های توسعه روستایی، اشاره داشت. باتوجه به اینکه، بروز دوباره‌کاری‌ها و موازی‌کاری‌ها و متعاقباً ائتلاف منابع در آینده از تهدیدهای مهم پیش‌روی برنامه‌های توسعه بسیج است، این راهبرد به‌خوبی در راستای پوشش این تهدید بزرگ قرار گرفته و نشان می‌دهد که تا چه اندازه این هماهنگی بسیج با سایر متولیان جهت ممانعت از این تهدید می‌تواند مهم باشد. این ناهماهنگی بین دستگاه‌های متولی توسعه روستایی بعضاً منجر به نارضایتی شدید روستائیان نیز شده است زیرا یک سازمان اقدام به ساخت‌وساز یک بنا یا زیرساخت روستایی می‌کنند اما بلافاصله توسط سازمان بعدی برای هدف مثلاً گازرسانی یا آب‌رسانی تخریب می‌شود که نشان از عدم ارتباط و هماهنگی اجرایی بین این سازمان‌ها است. این موارد باعث می‌شود تا روستائیان خود را به‌مثابه یک محیط آزمایشگاهی برای آزمون و خطای مسئولیت توسعه روستایی ببینند و اعتماد خود را به برنامه‌های دولتی از دست بدهند. حتی راهبرد مهم دوم نیز تا حدودی در راستای راهبرد اول بوده و بر لزوم همفکری و برگزاری نشست‌های منظم با سایر متولیان توسعه روستایی و رهبران محلی روستاها جهت تدوین، اجرا و ارزشیابی برنامه‌های توسعه روستایی که مبتنی بر نیاز واقعی روستاها و بر پایه مشارکت مردمی باشد، تأکید دارد و این نشان می‌دهد که بیشترین اشکال برنامه‌های کنونی بسیج در عدم هماهنگی و همفکری با رهبران محلی و مطلعین روستایی است و توجه به این دو راهبرد می‌تواند در آینده کمک کند تا برنامه‌های توسعه بسیج از بازده و مقبولیت مردمی بیشتری برخوردار شوند. همکاری با سمن‌ها و نهادهای مذهبی جهت بسیج نیروهای مردمی و منابع مالی به سمت طرح‌های اشتغال‌زایی به‌ویژه در روستاهای بسیار محروم، نیز سومین راهبرد مهم برای بهبود کارایی برنامه‌های توسعه روستایی سازمان بسیج سازندگی بود. همکاری با سمن‌ها و نهادهای مذهبی کمک می‌کنند هم توان اجرایی برنامه‌ها افزایش پیدا کند و هم برخی منابع مالی موجود در نهادهای مذهبی و خیریه به سمت و سوی محرومیت‌زدایی روستاها سوق پیدا کند.

به‌طور کلی می‌توان چنین نتیجه‌گیری نمود که برنامه‌های توسعه روستایی از قابلیت خوبی برای بسیج نیروهای مردمی و داوطلبانه، انگیزه جوانی و کمک‌های مالی خیرین مردمی دارند که نشأت گرفته از مقبولیت سازمان بسیج سازندگی در جامعه کشور و حمایت سیستم دولتی از این نهاد است اما چالش‌هایی مانند بی‌تجربگی و ناپختگی جوانان، آشنا نبودن با محیط و فرهنگ روستایی، فقدان تخصص توسعه روستایی در اکثریت افراد حاضر در اردوهای جهادی، زمان اندک اردوها و عدم اطلاع از برنامه‌های توسعه روستایی سایر سازمان‌های متولی توسعه روستایی باعث شده تا برنامه‌های بسیج سازندگی از کارایی و اثربخشی لازم در حد قابلیت‌های خود برخوردار نباشد و اقدامات انجام‌شده در

برنامه‌های توسعه روستایی سازمان بسیج نیز حاکی از آن بود که بهره‌گیری از قابلیت‌های موفق بومی مانند کارآفرین‌های موفق در هر روستا برای مشاوره در زمینه اجرای طرح‌های اشتغال‌زایی بسیج سازندگی، از مهم‌ترین فرصت‌ها است که می‌تواند نقطه ضعف بی‌تجربگی و ناپختگی جوانان در اجرای طرح‌های روستایی را پوشش دهد. باتوجه به عدم وجود تخصص توسعه روستایی در بین مدیران و مسئولان بسیج، وجود و تجربه کارآفرینان بومی مناطق روستایی برای مشاوره و چگونگی اجرای برنامه‌ها می‌تواند کلید موفقیت برنامه‌های توسعه روستایی باشد. از آنجایی که تأکید بر محرومیت‌زدایی روستاها در سیاست‌های اقتصاد مقاومتی کشور گنجانده شده و مورد توجه دولت است، خود می‌تواند فرصت بسیار مناسبی برای حمایت از برنامه‌های توسعه بسیج سازندگی باشد که از پشتیبانی سیاستی و مالی برخوردار باشد. از سوی دیگر، گسترش فعالیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن‌ها) در حوزه توسعه روستایی و گسترش شبکه‌های مجازی در بین اهالی روستاها، دو فرصت بسیار مناسبی هستند که مورد اول جهت همکاری بیشتر و مورد دوم برای رونق تبلیغات و فروش محصولات تولیدی مناطق روستایی و شناساندن محرومیت‌ها به دولتمردان می‌تواند بسیار مفید باشند.

البته باید اذعان داشت که برنامه‌های توسعه روستایی بسیج سازندگی با تهدیدهایی نیز روبروست از جمله اینکه عدم هماهنگی با سایر متولیان در آینده می‌تواند بروز دوباره‌کاری‌ها و ائتلاف منابع مالی کشور در زمینه طرح‌های عمرانی باتوجه به تعدد متولیان توسعه روستایی در سطح کشور را افزایش دهد. باتوجه به وضعیت اقتصادی کشور از یک‌سو و تحریم‌های ظالمانه غرب از سوی دیگر، ائتلاف منابع مالی و حتی نیروی کار منطقی به نظر نمی‌رسد و بهتر است از بروز این دوباره‌کاری‌ها و موازی‌کاری‌ها در آینده جلوگیری شود. همچنین بروز فرهنگ تجملگرایی و رفتارهای مغایر با فرهنگ بومی روستا در بین جوانان و زنان روستایی در صورت حضور جوانان شهری با ظاهر و رفتارهای تجملگرایانه نیز از دیگر مواردی است که هویت مستقل فرهنگی روستا را مورد تهدید قرار می‌دهد برخی منابع مانند **اخوان (۲۰۱۰)** نیز در مطالعه خود به این تهدید اشاره کرده است که حضور جوانان و نیروهای داوطلب که بیشتر از افراد غیربومی و فرهنگ‌ها و سطح رفاه متفاوت می‌باشند، بیشتر از آنکه باعث ایجاد انگیزه در بین جوانان و مردم روستا شود باعث سرخوردگی و حتی ناامیدی در بین مردم روستا می‌شود و این تهدید بسیار قابل تأمل بوده و باید رفتارها و پوشش نیروهای جهادی کاملاً با محیط روستایی همراه و همپا باشد.

نتایج تحلیل شبکه در این مطالعه نشان داد که مقایسه راهبردها بر مبنای هم نقاط ضعف و قوت و هم فرصت و تهدیدها دال بر برتری سه راهبرد از بین ده راهبرد دارد. برترین راهبرد، راهبرد اول از راهبردهای تنوع (ST₁) بود که به هماهنگی بسیج سازندگی

زمینه‌های مختلف اما به صورت جزیره‌ای شکل بگیرد. لذا پیشنهاد می‌شود برای اثربخشی بیشتر برنامه‌های توسعه روستایی، بسیج سازندگی به دنبال همکاری و همفکری با سایر متولیان توسعه روستایی از طریق برگزاری برخی جلسات و نشست‌های مشترک سالیانه باشد تا با اطلاع از اهداف و اقدامات سایر نهادها، طرح‌ریزی برنامه‌های خود را داشته باشد. همچنین می‌تواند برخی برنامه‌های توسعه روستایی را به صورت مشترک با سازمان‌های دیگر مانند بنیاد مسکن یا جهاد کشاورزی انجام دهد. همچنین پیشنهاد می‌شود به منظور اثربخشی بیشتر اردوهای بسیج، گروه‌بندی افراد در هر اردو هدفمند شود و به طور مثال برای اهداف عمرانی فقط از دانشجویان فنی و مهندسی به همراه یک یا چند مهندس خبره و باتجربه دعوت شود. شاید لازم باشد قبل از اعزام، دوره‌های آموزشی فشرده‌ای نیز در راستای برنامه‌های اجرایی برای آن‌ها گذاشته شود. پیشنهاد آخر در زمینه بهره‌گیری از تخصص و توانمندی افراد بومی و مشارکت فکری با آن‌ها قبل از اعزام اردوهای جهادی به آن مناطق روستایی است که می‌تواند اثربخشی برنامه‌های توسعه روستایی بسیج را چند برابر کند.

تشکر و قدردانی

مقاله مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول در گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی دانشگاه بوعلی سینا همدان است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی

References

- Abdolmaleki, H. (2010). Sociological explanation of strategies for entrepreneurship development and job creation in construction mobilization with emphasis on opportunities for youth presence and voluntary activity. *Basij Studies Quarterly*, 13(49), 9-10. (In Persian)
- Abdolmaleki, H. (2011). *World View of Construction and Youth Leisure*, Ati Negar, Tehran, 238. (In Persian)
- Ahmadi, S. (2020). Study of Effective Factors on Rural Biological Settlements (Case Study: Sardasht City). *Sustainability, Development & Environment*, 1(1), 29-50. (In Persian)
- Akhawan, M. A. (2010). *Principles of Jihadi Army Management*, Tehran, Khadem Alreza publishing. (In Persian)
- Asadi, Z., Pourramazan, L., Mawlawi Hashjin, N. (2016). The role of participation in rural development of Khoshkbiyar section of Rasht city. *Space economics and rural development*. 5 (15): 82-61. (In Persian)
- Azkiya, M., & Dibaji Forooshnai, S. (2016). Criticism The Rural Development Plans in Iran. *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 5(1), 103-125. (In Persian)
- Badri, S., Rezvani, M., & Khodadadi, P. (2019). Analyzing the Qualitative Content of Spatial Policies of Rural Development in Iran's Post Islamic Revolution. *Spatial Planning*, 9(1), 1-24. (In Persian)
- Barati Chirani, F., Hassani Mehr, S.S., Asghari, H., Poor Sheikhan, A. (2020). The future of sustainable rural development (Case study: Rural settlements in Rasht). *Journal of Geographical engineering of territory*, 6(4), 34-46. (In Persian)
- Ebrahimi, M. S., Akbari Dolatabad, M., & Eskandri, J. (2022). Assessing social responsibility in organizations related to rural development management Case study: Jihad-e-Agriculture Organization of Isfahan Province. *Village and Space Sustainable Development*, 3(1), 61-80. (In Persian)
- Efati, M. (2013). *Organizations and Institutions Involved in Rural Development in Iran (After the Victory of the Islamic Revolution)*, Jihadi Management Conference, Ministry of Jihad Agriculture. (In Persian)
- Emami, S.M., Bagheri Nasrabadi, M. (2015). Designing an Institutional Framework for Identifying and Entrepreneurially Performing Basij-e-Sazandegi Missions, *Quarterly Journal of Basij Strategic Studies*, 18 (69), 33-46. (In Persian)
- Feli, S., Sedighi, H., Pezeshki Rad, G.H., & Mirzaei, A. (2018). Challenges Facing Iranian Rural Communities to Achieve Sustainable Development. *Village and Development*, 13(4), 97-128. (In Persian)
- Forkuor, D., & Korah, A. (2022). NGOs and sustainable rural development: experience from Upper West Region of Ghana. *Environment, Development and Sustainability*, 1-24.
- Hedayati, S.H. (2009). The Role of sazandegi Basij in the Development of Social Values, Abstract of Basij Sazandegi Symposium Articles, Tehran, Basij Research and Research Institute, Basij Sazandegi Organization. (In Persian)
- Jafarpour, M. (2012). Developing strategies for employment and entrepreneurship using environmental analysis method. *Journal of Basij Strategic Studies*, 15 (55), 149-189. (In Persian)
- Jabbari, H. (2005). Community-based approaches in poverty reduction programs, *Social Welfare Quarterly*, 5 (18), 263-297. (In Persian)
- Jihad Sazandegi of Kermanshah. (2015). New Instructions on Human Settlements, *Jihad Monthly*, 12(157), 21-30. (In Persian)
- Jomehpour, M. (2012). The third type of settlement as a way to achieve an appropriate model of housing for sustainable development. *Rural Research and Planning*, 2, 1-27. (In Persian)
- Kumar, S., Raizada, A., & Biswas, H. (2014). Prioritising development planning in the Indian semi-arid Deccan using sustainable livelihood security index approach. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 21(4), 332-345.
- Madani Ghahfarokhi, S. (2015). *The necessity of fighting the phenomenon of poverty and inequality in Iran*, Tehran: Agah Press, 461p. (In Persian)
- Maghsoodi, H., & Valdani Zarghani, E. (2015). Designing and explaining the ideal pattern of Jihadi movements to realize the resistance economy. Tehran: Research Institute of Basij Studies and Research. (In Persian)
- Mohammadi, Y., Hedayatinia, S., hasanpoor, K., bayanati, N. (2020). Identification and Prioritization of Development Strategies in Rural Areas Based on Strategic Planning Approach: Case Study of Asadabad Town, Hamedan Province. *Geography and Development*, 18(61), 177-204. (In Persian)
- Papli Yazdi, M., & Ebrahimi, M.A. (2015). *Rural Development Theories*, Ninth Edition, Tehran: Samat Publications, 318. (In Persian)
- Rahimi Nasab, M., soleimani, M., & veldan, E. (2018). Explaining the Ideal Pattern of Jihadi Movements to Counter Poverty and Deprivation with and Emphasis on Community-centered Approach and Empower. *Basij Strategic Studies*, 20(77), 89-112. (In Persian)
- Rezvani, M.R. (2000). *Rural Development Planning in Iran: From Thought to Action (Basic Evaluation of the Content and Performance of Development Plans in Recent Decades)*, Quarterly Journal of Geographical Research, 32(38), 65-77. (In Persian)
- Rezvani, M.R. (2008). *Introduction to Rural Development Planning in Iran*. Third Edition, Tehran: Qoms Publications, 306. (In Persian)
- Roohollahi, M., Tabatabaeiyan, H., Manteghi, M., Bamdad Sufi, J. (2018). The Pattern of the Formation of Social Innovation in the Jihad-e-Sazandegui. *Scientific Journal of Islamic Management*, 26(2), 91-131. (In Persian)
- Shakoori, A. (2022). The ups and downs of the development experience with a revolutionary approach with emphasis on Jihad-e Sazandeghi. *Sociological Review*, 29(1), 269-294. (In Persian)

Singh, PK., Chudasama, H. (2020). Evaluating poverty alleviation strategies in a developing country. PLoS ONE 15(1), e0227176.

Todaro, M. (1987). Economic Development in the Third World, translated by Gholam Ali Farjadi, Publications of the Program and Budget Organization, 450.

Tohidloo, Sh. (2022). Analysis of the role of rural development actors in organizing rural housing (Case study: villages of Zanjan city using a multi-subject-multi-player model). Physical Development Planning, 8 (4), 51-62. (In Persian)

United Nations. (2015). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. The UN General Assembly, A/RES/70/1. 2015. Available at: <https://www.refworld.org/docid/57b6e3e44.html>

World Bank. (2015). The World Bank: Annual Report 2015. The World Bank, Washington, DC, USA. 2015.

